

Internet Rights & Principles Coalition

İnternette İnsan Hakları ve İlkeleri Şartı

İçindekiler

Giriş	1
Nasıl Katılabilirsiniz	3
İHİDK Şartı Nasıl Oluşturdu	4
İnternet için On Hak ve İlke	6
İnsan Hakları Tüzüğü ve İnternet Kullanım İlkeleri (Versiyon 1.1)	8
Ekler	28

© Şubat 2019 – 3. Baskı
İnternet Hakları ve İlkeleri Dinamik Koalisyonu (İHİDK)
Birleşmiş Milletler İnternet Yönetimi Forumu

Korsan Parti Türkiye Hareketi www.korsanparti.org

Bu çalışma, Creative Commons Attribution NonCommercial-Share Alike 3.0 Unported ile lisanslanmıştır. Ticari kullanım için değildir.

Derleyen ve düzenleyen: Marianne Franklin, Robert Bodle, Dixie Hawtın ve Minda Moreira

Türkçe metin koordinatörü: Burcu S. Bakioğlu

Tercüme editörü: Burcu S. Bakioğlu

Çeviren: Av. Selin Kaledelen

Tasarlayan: Zeena Feldman

The Turkish edition of the IRPC Charter Booklet has been made possible with the generous support of the Web We Want Campaign <https://webwewant.org>

Giriş

İnternet Hak ve İlkeleri Dinamik Koalisyonu, (The Internet Rights and Principles Dynamic Coalition) uluslararası birey ve kuruluşlarla açık iletişim ağı olan, sanal ortamda kural koyucu ülkeler nezdinde faaliyet gösteren bireyleri destekleyen bir birliktir. İHİDK politika, iş dünyası, ve sivil toplum örgütlerinin bir araya gelerek ortak sorunları tartıştığı "çok ortaklı" açık bir forum olan Birleşmiş Milletler İnternet Yönetimi Forumu (UN Internet Governance Forum)'nda doğmuştur (<http://www.intgovforum.org/cms/aboutif>).

2008 yılından beri İHİDK, hak temelli bir internet yönetimi gerçekleştirmek üzere bölgesel olduğu kadar global toplantı ve etkinliklerde de aktif olarak rol oynamaktadır. İHİDK içerisinde her meslek grubu ve statüden bireyler ve kuruluş/örgütler yer almaktadır. Güney ve kuzey olmak üzere global örgütlenmeler, uluslararası sivil toplum kuruluşları, araştırmacılar, teknoloji toplulukları, devlet temsilcileri ve kamu kuruluşları koalisyonunun katılımcıları arasındadırlar.

Bugüne kadar İHİDK'nin ana çalışması insan haklarını internet ortamına aktarması olmuştur. Bunun nedeni, internet hak ve ilkeleri çerçevesinde paylaşımına açık olan mobilizasyon platformununun farkındalığını arttırmaktır.

Yol gösterici belge niteliğinde olan İnternette İnsan Hakları ve İlkeleri Şart'ı (Charter of Human Rights and Principles for the Internet Evrensel İnsan Hakları

Beyanamesi (Universal Declaration of Human Rights) ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesi de dahil olmak üzere (UN International Bill of Human Rights) tamamlayıcı her türlü mevzuatı kapsamaktadır. 2011 yılında Şart'a ilişkin 10 temel değer ve ilke On Etkili İlke (Ten Punchy Principles) adı altında temellendirilmiştir (<http://internetrightsandprinciples.org>). Bu kitapçık söz konusu olan iki dökümanı da içermektedir.

2013 yılının başlarında gerçekleşen UNESCO Birinci WSIS (World Summit on the Information Society) +10 İnceleme Toplantısı'nda (WSIS+10 Review Meeting, İHİDK Şart'ın ikinci bölümü olan "Şart 2.0" (Charter 2.0) yayınlandı.

İki aşamadan oluşan Şart 2.0'in amaçları:

- 1 Çevrim dışı olduğu kadar çevrimiçi insan haklarından yararlanma ve insan haklarını koruma hakkında ulusal ve uluslararası seviyede artan toplumsal sorunlar ışığında Şart ile ilgili farkındalığı arttırmak.
- 2 Şart'ın geliştirilmesini herkesin katılımına açmak, İYF ve diğer yerlerde yapılan toplantılarda insan hak ve ilkelerinin internet yönetimini tutarlı bir modele oturtmak için vazgeçilmez olduğunu vurgulamak.

İnsan Hakları ve İlkeleri ile ne demek istiyoruz?

İnsan hakları uluslararası hukukun tanımlandığı şekliyle uluslararası insan haklarıdır. Bu hakları bloklanmama ve filtrelenmeme özgürlüğü gibi internet ortamına ilişkin maddeler olarak tanımladık. Söz konusu bu maddeler "herkesin ...'nu yapmaya hakkı vardır" "herkes serbestçe ...'nu yapabilir" gibi ifadelerle belirtilmiştir. İlkeler derken insan haklarını güçlendirmek için gerekli olan sistemin niteliklerinden veya izlenilmesi gereken internet politikası ilkelerinden bahsetmekteyiz. Söz konusu bu ilkelerden "yapmalı" veya "olmalı" şeklinde de bahsedilecektir.

İnternette İnsan Hakları ve İlkeleri Şartı'nın Muhatabı Kimdir?

İnsan hakları, devlet ile birey arasındaki ilişkiyi yönettiğinden dolayı insan hakları yükümlülükleri devleti bağlar. Şart varolan insan haklarını temel aldığından öngördüğü koşulların uygulamasının yükümlülüğü çoğunlukla devleti bağlayacaktır. Ancak, insan hakları hukuku altında BM tarafından ana hatları belirlenmiş olan 'Koruma-Saygı-Çözüm' presipleri çerçevesinde özel sektörün de yükümlülüklerinin var olduğu kabul edilmeye başlanmıştır. İnternetteki insan hakları yükümlülüklerinin yerine getirilmesi adına özel şirketlerin yükümlülüklerine dair bir kılavuz hazırladık. Bu çerçeve şirketlerin nasıl hareket etmesi ve devletlerin şirketleri ile ilgili ne gibi düzenlemelere gitmesi gerektiğine ilişkindir.

İnternette İnsan Hakları ve İlkeleri Şartı'nın Amacı Nedir?

İHİDK Şartı'nın amacı anlaşılabilir/farkedilebilir bir bağlamda uluslararası insan haklarının sanal ortamda elde edilmesinin ve gelişmesinin sağlanmasıdır. Üç ana hedefin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır:

- 1 internetin tasarımı erişimi ve dünya çapındaki kullanımı hususlarında farklı hak sahiplerinin öncelikleri arasında diyalog ve işbirliği için referans noktası sağlamak.
- 2 global, ulusal ve yerel boyutlardaki internet yönetimi için hak odaklı normlar ile internet politikaları için verilecek kararlar nezdinde güvenilir bir metin oluşturmak.
- 3 devletler işletmeleri ve sivil toplum kuruluşları için insan hakları odaklı internet için karar mekanizmaları ve uyarı araçları oluşturmak.

Nasıl Katılabilirsiniz

İHİDK, İnternet Yönetim Forumu'nu (İYF) esas alır. Bu çalışmaya katkıda bulunmak isteyen herkese açıktır. İHİDK hakkında daha fazla bilgiyi www.internetrightsandprinciples.org sitesinden veya İnternet Yönetimi Forumu'nun resmi sitesi olan <http://www.intgovforum.org/cms/dynamiccoalitions/72-ibr> adresinden edinebilirsiniz.

Doğrudan katılım için:

- İHİDK haberleşme listesine katılın, <http://lists.internetrightsandprinciples.org/cgi-bin/mailman/listinfo/irp>.
- İHİDK Facebook Grubuna katılın, <http://www.facebook.com/internetrightsandprinciples>.
- Twitter'da İHİDK'yi takip edin, [@netrights](https://twitter.com/netrights)
- İHİDK Eş-Başkanları veya Yasama Kurulu Üyeleri ile iletişime geçebilirsiniz
- Bölgenizdeki İnternet Yönetim toplantılarına katılabilir veya bu toplantılarda Uzaktan Katılım ile yer alabilirsiniz. Bu etkinliklerle ilgili bilgiler İYF (IGF) sitesinde (<http://www.intgovforum.org/cms/igf-initiatives>), IRPC sitesinde (www.internetrightsandprinciples.org) ve koalisyonlarda yer alan organizasyonların internet sitelerinde de bulunabilir.

Hakkımızda daha fazla bilgi için

internetrightsandprinciples.org sitesini ziyaret edin

İHİDK Nasıl Oluştu

Bilgi Topluları Dünya Zirvesi (World Summit on the Information Society) kapsamında 2005 yılında yapılan Tunis Zirvesi'nin ikinci yarısında, insan haklarının internet yönetimine uyarlanması fikri ortaya çıktı. Bu dönemde görevi iki koalisyon üstlendi. İnternet Hakları Bildirgesi Dinamik Koalisyonu, İnsan Hakları Protokolü ve internet yönetimi ilkelerine odaklanan İnternet Dinamik Koalisyon Kuralları Çerçevesi'ni geliştirmek üzere görev başladı.

Hayderabad (Hindistan)'da 2008'de yapılan 3. İnternet Yönetimi Forumu'na gelindiğinde, bu iki projenin birbiriyle yakından ilgili olduğuna dair fikir birliğine varıldı: insan haklarını destekleyen sanal bir ortamın sürdürülebilmesi için bazı ilkelerin korunması gerekiyordu. 2009'un başlarında bu iki koalisyon birleşerek, İnternet Hakları ve İlkeleri (IRPC) Dinamik Koalisyonu'nu meydana getirdi. Böylece güç ve kaynaklarını birleştirerek İYF (IGF)'yu yöneten "çok ortaklı katılımcı modeli" oluşturuldu. İnternet ortamında ve dışında oluşan herkese açık olan "ortak yazı çalışması - collabowriting" sonucunda İnternette İnsan Hakları ve İlkeleri Şartı doğdu.

2009 ve 2010'da Şart'ın ilk tasarımları geliştirildi ve bir grup insan hakları uzmanı tarafından incelenerek Şart'ın uluslararası insan hakları standartlarına getirilmesi sağlandı. Koalisyon üyeleri tasarlama sürecinin her aşamasını

tartıştı ve katkıda bulundu. İlk taslak (Versiyon 1.0) Vilnius, Litvanya'da yapılan 2010 İYF (IGF) toplantısında yayınlandı ve bundan bir-iki ay sonra, şimdiki kullanılan taslak (Versiyon 1.1) geliştirildi. Bu yeni taslak, İYF üyelerinin ve dışarıdan gelen yorumcuların dahil olduğu daha geniş bir görüşmeye açıldı. Bu toplantıda oluşturulan çalışma grubu, karmaşık ve uzun olan tüzüğü kısaltarak sosyal hizmetler, eğitim ve hukuki danışmanlık için daha anlaşılabilir hale getirdi. Sonuç "On Etkili İlke" adı altında 2011'de dijital ve basılmış olarak yayınlandı. Bu ilkeler "çeviri maratonu" (translatathon) ile 21 farklı dile çevrildi ve halen çevrilmekte dir (<http://internetrightsandprinciples.org/site/campaign>).

İHDK Şartı yaşayan bir belgedir. Hızla değişen sanal çevrenin artan farkındalığında tüm insanlar hak sahibidir ve Şart hızla gelişen internet yönetim presiplerini şekillendirilmesinde büyük bir rol oynamaktadır. Bu ilkeler, hak esaslı teşviklere kendini adanmış olan ve sanal ortamda insan haklarının sürdürülmesi ve korunması için destek veren sivil toplum örgütlerine, hükümetlere ve iş çevrelerine ilham kaynağı olmuştur. 2011 yılı İfade Özgürlüğü BM Özel Raportörü Frank La Rue ve 2012'de BM İnsan Hakları Konseyi dönüm noktası kararında, Şart'ın insan hakları ve internet konusunda değerli ve önemli olduğunu tasdik etmiştir. Şart 2.0 aşaması ile bu çalışmaya daha geniş halk kitlelerinin katılımı teşvik edilecektir.

On İnternet Hak ve İlkesi

İnternet, insan hakları farkındalığı için benzersiz fırsatlar sunmakta ve günlük hayatımızda önemi gittikçe artan bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, özel ve kamu teşebbüsleri de dahil olmak üzere, tüm aktörlerin internette insan haklarını koruması ve bu haklara saygı göstermesi büyük önem taşımaktadır. İnsan haklarının öngördüğü yükümlülüklerin en geniş kapsamda yerine getirilmesi için internetin işleyişi ve gelişiminin garanti altına alabilecek için adımlar atılmalıdır. İnsan hakları odaklı internet ortamının gerçekleştirilebilmesi için gereken On Hak ve ilke aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- 1 EVRENSELLİK VE EŞİTLİK:** Herkes eşit haklarla özgür doğar. Söz konusu haklara sanal ortamda da saygı gösterilmeli ve bu hakların devamı için gerekenler yapılmalıdır.
- 2 HAKLAR VE SOSYAL ADALET:** İnternet insan haklarının teşviki, korunması ve gerçekleştirilmesi, ve sosyal adaletin ilerlemesi için bir alandır. Sanal ortamda herkes, diğer bireylerin insani haklarına saygı göstermekle yükümlüdür.
- 3 ERİŞİBİLİRLİK:** Herkes güvenli ve açık internete erişim ve kullanım hakkına sahiptir.
- 4 İFADE VE ÖRGÜTLENME:** Sansür veya herhangi bir başka müdahale olmadan herkesin internette serbestçe bilgi arama, alma ve bilgi açıklama hakkı vardır. Ayrıca, herkesin internet ortamında ve internet aracılığıyla sosyal, politik, kültürel veya başka nedenler için özgürce bir araya gelme hakkı vardır.
- 5 ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİ VE VERİ KORUMASI:** Herkes sanal ortamda özel hayat/mahremiyet hakkına sahiptir. Söz konusu hakka gözetlenmeme, şifreleme ve sanal ortamda anonimlik hakkı dahildir. Her bireyin kendi kişisel verilerini koruma hakkı vardır. Bu haklara veri tutma, işleme, saklama ve veriyi ifşa etme dahildir.
- 6 YAŞAM, HÜRRIYET VE GÜVENLİK:** Yaşam, hürriyet ve güvenlik haklarını sanal ortamda saygı duyulmalı, bu haklar korunmalı ve hayata geçirilmelidir. Bu haklar sanal ortamda başkalarının haklarını ihlal etmek için kullanılmamalıdır.
- 7 ÇEŞİTLİLİK:** İnternette kültürel ve dilbilimsel çeşitlilik teşvik edilmeli, ifade çoğulluğunu teşvik etmek için, teknik ve politik metodlarda yenilik teşvik edilmelidir.
- 8 AĞ EŞİTLİĞİ VE TARAFSIZLIĞI:** Herkes internet içeriğine öncelik ayırımı olmadan, ticari, politik veya sair nedenler sebeplerden kaynaklanabilecek filtreleme veya trafik kontrolünden bağımsız, evrensel ve açık internet erişimine sahip olmalıdır.
- 9 STANDARTLAR VE DÜZENLEME:** İnternetin mimarisi, iletişim sistemi, belge ve veri formatları açık standartlar esas alınarak düzenlenmeli ve bütünsel bir ortaklaşa çalışma, katılım ve herkes için eşit fırsat sunması sağlanmalıdır.
- 10 YÖNETİM:** İnsan hakları ve sosyal adalet, İnternetin işleyişi ve yönetimi için esas alınan yasa ve kurallar temeline göre şekillendirilmelidir. Söz konusu şekillendirme açıklık, aktif katılım ve hesap vermeye dayalı şeffaflık ve çok yönlü bir biçimde yapılmalıdır.

İnternette İnsan Hakları ve İnternet İlkeleri Şartı

İşbu İnternette İnsan Hakları ve İnternet İlkeleri Şartı, İnternet Hakları ve İlkeleri Dinamik Koalisyonu tarafından oluşturulmuştur ve Gelişen İletişim Birliği'nin İnternet Hakları Bildirgesi ve diğer yürürlükte olan belgelerden ilham almıştır.

Şart, Bilgi Topluları Dünya Zirvesi (World Summit on Information Society – WSIS) İlkeleri Bildirgesini ve Bilgi Topluları için Cenevre ve Tunis Gündemini esas alarak, Bilişim ve İletişim Teknolojilerinin (ICTs) her ikisinin de kabul ettiği şekilde, bireylerin ve toplulukların sürdürülebilir gelişimlerini ve hayat kalitelerini kapsamlı biçimde arttırmalarına olanak tanımak için çok büyük fırsatlar sunar. WSIS bildirgesi gibi bu bildirme de, Evrensel İnsan Hakları Beyannamesince (Universal Declaration of Human Rights – UDHR) yer verilen, saygı duyulan ve desteklenen insan odaklı bir bilgi toplumunun oluşturulmasını amaçlar.

İnsan hakları standartları uluslararası hukukta tanımlandığı şekliyle pazarlığa tabi değildir. İşbu Şart, bu standartları yeni bir düzlem olan İnternet ekseninde yorumlayarak açıklar ve insan haklarının hem sanal ortamda hem de günlük hayattaki önemini yeniden vurgular. Şart ayrıca internet çağında hayata geçirilmesi gereken insan hakları konusunda gerekli olan sivil, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma aracı olarak internetin kullanılmasını desteklemek, İnternetin kapasitesini arttırmak ve geliştirmeyi kapsamakla beraber internet politikası ilkelerini de tanımlar.

Uluslararası hukuk kapsamında, devletler vatandaşlarının insan hakları kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmeye, saygılı olmayı ve bu hakları korumaya hukuken mecburdur. Devletlerin ilk görev ve sorumluluğu kendi yasal düzenleri içerisinde insan haklarını adapte etmektir. Devletin koruma yükümlülüğü özel işletmeler/teşebbüsler de dahil olmak üzere diğer

politik aktörlerin neden olduğu insan hakları ihlallerine karşı vatandaşlarını korumak anlamına gelir. Devletler sınırları ve kendi yetki alanları içinde yer alan insan hakları ihlallerini uygun şekilde soruşturmaya, cezalandırmaya ve tazmin etmeye ilişkin uygun adımlar atmak zorundadır.

Ancak, uluslararası insan hakları hukuku rejimi altında diğer aktörlerin de yükümlülükleri bulunmaktadır. Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi “her birey ve toplumun her birimini” (“every individual and every organ of society”) insan haklarına saygı duymaya ve korumaya teşvik eder. Şirketler ve özel teşebbüsler hukuki yükümlülüklerle bağdaşmasa bile (yerel hukuk düzeninde aksi yer almadıkça) söz konusu bu normlara saygı duymak durumdadırlar.

Bu nedenledir ki, temel sorumluluklar devletlere aittir. Ancak işbu Şart özel şirketlerin insan haklarına saygılı davranıp davranmadığının belirlenmesi hususunda devletlere rehber olacak, özel teşebbüsler için de internet ortamında insan haklarına saygılı olmak için nasıl ve ne gibi iş modelleri geliştirmeleri gerektiğine ilişkin yol gösterecektir.

Söz konusu bu Şart hala taslak halindedir. Belgenin son hali üç bölümden oluşacaktır. İlk bölüm (bu belge) internetin etkin olduğu sosyal çerçeve kapsamında insan haklarını yorumlayacaktır. İkinci bölüm belirli bazı aktör ve teknolojiler için uygulamanın nasıl olması gerektiğine dair konuları ayrıntılandıracaktır. Son bölüm ise her maddesinin ayrıntılı açıklamasını içerecektir. İşbu Şart'da her maddenin yazılış tarihçesi bulunacak ve metnin geliştirilmesinde yardımcı olan tüm destekleyici dökümanlar, uluslararası, yerel ve milli yönetmelikler, sivil toplum ve diğer kuruluşlar tarafından geliştirilen standartlar kronolojik olarak not edilecektir.

BAŞLANGIÇ	12
1 İNTERNETE ERİŞİM HAKKI	13
a) Hizmet Kalitesi	
b) Sistem ve Yazılım Seçme Özgürlüğü	
c) Dijital Ortama Dahil Olmanın Garanti Altına Alınması	
d) Ağ Tarafsızlığı ve Ağ Eşitliği	
2 İNTERNET KULLANIMI, ERİŞİMİ VE YÖNETİMİNDE AYRIMCILIĞA UĞRAMAMA HAKKI	14
a) Erişim Eşitliği	
b) Marjinal Gruplar	
c) Cinsiyet Eşitliği	
3 İNTERNETTE ÖZGÜRLÜK VE KİŞİ GÜVENLİĞİ HAKKI	15
a) Tüm Suçlara Karşı Korunma	
b) İnternet Güvenliği	
4 İNTERNET YOLUYLA GELİŞME HAKKI	15
a) Yoksulluğun Azalması ve İnsanın Gelişmesi	
b) Çevresel Sürdürülebilirlik	
5 İNTERNETTE İFADE VE BİLGİ EDİNME ÖZGÜRLÜĞÜ	16
a) Sanal Protesto Özgürlüğü	
b) Sansürlenmeme Hakkı	
c) Bilgi Edinme Hakkı	
d) Basın Özgürlüğü	
e) Nefret Söylemine Maruz Kalmama Hakkı	
6 İNTERNETTE DİN VE İNANÇ ÖZGÜRLÜĞÜ	17
7 SANAL TOPLANTI (TOPLANMA) VE ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ	17
a) İnternet'te Toplantı ve İnternette Örgütlenme	
8 İNTERNETTE ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİ HAKKI	18
a) Özel Hayatın Gizliliği Hakkındaki Yerel Mevzuatlar	
b) Gizlilik Politikaları ve Ayarları	
c) Gizlilik Standartları ve BT-Sistemi Bütünleşmesi	
d) Sanal Kişiliğin Korunması	
e) Anonimlik ve Şifreleme Kullanma Hakkı	
f) Gözetlenmeme/İzlenmeme	
g) Hakarete Maruz Kalmama Hakkı	
9 DİJİTAL VERİNİN KORUNMASI HAKKI	19
a) Kişisel Verinin Korunması	
b) Veri Toplayanların Yükümlülükleri	
c) Kişisel Veri Kullanımında Uygulanan Asgari Standartlar	
d) Bağımsız Veri Koruma Kurumları Tarafından İzlenme	
10 İNTERNET EĞİTİMİ VE İNTERNET İLE EĞİTİM HAKKI	20
a) İnternet Aracılığıyla Eğitim	
b) İnternet ve İnsan Hakları ile İlgili Eğitim	

11 İNTERNETTE BİLGİYE VE KÜLTÜRE ERİŞİM HAKKI	20
a) Toplumun Kültürel Hayatına Katılma Hakkı	
b) Dillerin ve Kültürlerin Farklılığı	
c) Kendi Anadilini Kullanma Hakkı	
d) Lisanslama ve Telif Hakları ile ilgili Kısıtlamalar Olmadan Bilgiye Erişim	
e) Bilgi Müşterekleri ve Kamusal Alan	
f) Özgür/Açık Kaynaklı Yazılım ve Açık Standartlar	
12 ÇOCUK HAKLARI VE İNTERNET	22
a) İnternette Yararlanma Hakkı	
b) Suistimale ve Çocuk İstismarına Maruz Kalmama Hakkı	
c) Fikirlerin Duyulması Hakkı	
d) Çocuğun En Yüksek Menfaati	
13 İNTERNET VE ENGELLİ İNSANLARIN HAKLARI	23
a) İnternet Erişimi	
b) İnternetin Ulaşılabilir ve Karşılabilir Olması	
14 İNTERNET VE ÇALIŞMA HAKKI	24
a) Çalışan Haklarına Saygı	
b) İşyerinde İnternet	
c) İnternette ve İnternet Aracılığıyla Çalışma	
15 KAMU İŞLEMLERİNE İNTERNET ARACILIĞIYLA KATILIM HAKKI	24
a) Elektronik Hizmetlere Eşit Erişim Hakkı	
b) E- Devlet'e Katılım Hakkı	
16 İNTERNETTE TÜKETİCİ HAKLARININ KORUNMASI	25
17 İNTERNETTE SAĞLIK VE SOSYAL HİZMET HAKKI	25
a) Sanal Ortamda Sağlıkla İlgili İçeriğe Erişim	
18 İNTERNETİ İLGİLENDİREN UYUŞMAZLIKLARDA ETKİN YARGI YOLUNDAN YARARLANMA VE ADİL YARGILANMA HAKKI	25
a) Etkin Yargı Yolundan Yararlanma Hakkı	
b) Adil Yargılanma Hakkı	
c) Kanun Yollarını Kullanma Hakkı	
19 İNTERNET İÇİN UYGUN SOSYAL VE ULUSLARARASI DÜZEN HAKKI	26
a) İnsan Hakları İçin İnternet Yönetimi/ Denetimi	
b) İnternette Çokdillilik ve Çoğulculuk	
c) İnternet Yönetimine Etkin Katılım	
20 İNTERNETTE YÜKÜMLÜLÜKLER	26
a) Başkalarının Haklarına Saygı Gösterme	
b) Güç Odaklarının Yükümlülükleri	
21 GENEL ŞARTLAR	27
a) Şart'ta Yer Alan Tüm Hakların Karşılıklı Bağımlı Olması	
b) Şart'ta Yer Alan Hakların Sınırlandırılması	
c) Şart'ın Tamamlanmamış ve Sürekli Gelişime Açık Olan Doğası	
d) Şart'ta Yer Alan Hak ve Özgürlüklerin Yorumlanması	

Başlangıç

İnternetin insanların birbirleriyle iletişim kurduğu ve bulunduğu bir yer, insanların, toplulukların, ve kuruluşların temel fayda sağladıkları ve tüm insani ve sosyal alanlarda birçok farklı olay için çabaladıkları ortak alan olması;

Düşük maliyetli internete erişimin, tüm insan haklarının ve temel hak ve özgürlüklerinin, demokrasinin, kalkınmanın ve sosyal adaletin tam anlamıyla uygulanması için temel bir ihtiyaç haline gelmiş olması;

İnternet denetim ve yönetiminin, altyapısından ve protokollerinden uygulamasına ve kullanımına kadar, insan haklarının, temel hak ve özgürlüklerin, demokrasinin, kalkınmanın ve sosyal adaletin gerçekleşmesi için doğrudan etkisi olması;

İnsan haklarının ve temel haklar ve özgürlüklerin tam ve evrensel bir yararlanmanın sağlanmasına, söz konusu bu hakların internet ortamında da etkili olarak uygulanmasına bağlı olması;

İnternetin, küresel doğası gereği, dünyadaki farklı insanları daha iyi anlama ve kabul etme, yerel ve bölgesel farklılıkları, çeşitli tarihi ve kültürel geçmişi gözlemlesiz daha iyi bir ortak bilgi alanını geliştirmede değerli bir ekonomik hazine olması;

Evrensel, bölünmez, ve birbirleriyle ilişkili olan insan haklarının herhangi bir siyasi, ekonomik ve kültürel sistemden daha ağır basıyor olması;

Kamusal ve özel geçmişinden dolayı internette insan haklarının tam olarak uygulanması ve bunun devamı için kendi üzerilerine düşen yükümlülükleri ve görevleri devlet ve toplumun diğer aktörlerinin yerine getirmesi gerekmesi;

Söz konusu taahhütlerin yerine getirilebilmesi için, gerekli olan insan hak ve özgürlüklerinin dijital ortamda nasıl uygulanacağına dair ortak bir anlayışın gerekliliğinden ötürü İnternette İnsan Hakları ve İlkeleri Şart'ını düzenledik. İşbu Şart internet ortamında ortak standartların belirlenmesi ve uygulanmasını amaçlar.

Her birey ve toplumun her birimi söz konusu hak ve özgürlüklerin evrensel olarak ve etkin biçimde tanınması ve uygulanması için çaba göstermelidir.

İşbu Şart'ta kullanılacak olan kısaltmalar

ÇHS

Çocuk Hakları Sözleşmesi
(Convention on the Rights of the Child)

EHİS

Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme
(Convention on the Rights of Persons with Disabilities)

EİHB

Evrensel İnsan Hakları Bildirisi (Universal Declaration of Human Rights)

ESKHS

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Hakları Sözleşmesi
(International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)

UMSHS

Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi
(International Covenant on Civil and Political Rights)

1 İnternete Erişim Hakkı

Herkesin interneti kullanma ve internete erişim hakkı vardır. Bu hak Şart'ta geçen diğer tüm hakların temelini oluşturur.

İnternet erişimi ve kullanımı, ifade özgürlüğü, eğitim hakkı, barışçıl nitelikli toplanma ve örgütlenme özgürlüğü, ülke yönetiminde yer alma hakkı, çalışma hakkı, dinlenme ve boş zaman hakkı gibi önemli insan haklarının tam olarak uygulanabilmesi için zorunluluk haline gelmiştir. İnternete erişim ve interneti kullanma hakkı insan hakları ile içiçe olduğu için vazgeçilmezdir.

Kanunlara karşı gelmediği sürece, demokratik bir toplumda ulusal güvenliği, toplum düzenini ve kamu sağlığını tehdit etmediği sürece, diğerlerinin hak ve özgürlüklerini kısıtlamadığı sürece ve bu Şart'ta tanınan diğer haklara uymak koşuluyla, herkes internete erişim ve kullanım hakkına sahiptir.

İnternete erişim ve internet kullanım hakkı aşağıda belirtilen kavramları kapsamaktadır:

a) Hizmet Kalitesi

Erişim için hizmet kalitesi gelişen teknoloji olanaklarına uygun olmalıdır.

b) Sistem ve Yazılım Seçme Özgürlüğü

Erişim sistemi seçme özgürlüğü uygulama ve yazılım kullanımını içerir. Bunu kolaylaştırmak ve bağlantıda kalmayı ve yeniliklerin takibini sağlamak için iletişim altyapısının ve protokollerin birlikte çalışabilir olması gerektiği gibi standartları da açık olmalıdır.

Herkes merkezi bir kurum veya kuruluştan izin veya geçerlilik usulleri olmadan içerik, uygulama ve hizmet geliştirebilmelidir.

c) Dijital Ortama Dahil Olmanın Garanti Altına Alınması

Dijital ortama dahil olma, herkesin çeşitli dijital medya araçlarına, iletişim platformlarına ve bilgi yönetimine erişebilmesi ve bunları etkili olarak kullanabilmesidir.

Bu amaçla, tesis ve hizmet hususunda şahıs şirketlerine ve diğer kamu teşebbüslerine aktif destek sağlanacaktır. Telemerkezler, kütüphaneler, toplum merkezleri, klinikler ve okul gibi alanlarda kamuya açık internet erişim noktaları oluşturulacaktır. Mobil medya araçlarıyla internete erişim desteklenmelidir.

d) Ağ Tarafsızlığı ve Ağ Eşitliği

İnternet halka açık küresel bir ortamdır. Mimarisi korunup geliştirilerek özgür, açık ve bilgi değişiminde, iletişim ve kültürde ayrımcı olmayan bir araç haline getirilmelidir. Ekonomik, sosyal, kültürel veya politik sebeplerden ötürü herhangi bir içeriğe veya gruplara özel imtiyazlar tanınmamalı veya onlara karşı bir engel konulmamalıdır. Bu görüş internette eşitlik ve çeşitliliği geliştiren pozitif ayrımcılığı engellemez.

2 İnternet Kullanımı, Erişimi ve Yönetiminde Ayrımcılığa Uğramama Hakkı

EİHB'nin 2. maddesine göre: "Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da diğer görüş, ulusal ya da sosyal köken, mülkiyet, doğum ya da başka statüler gibi herhangi bir türde farklılık gözetilmeksizin bu Bildiride düzenlenen bütün haklara ve özgürlüklere sahiptir."

İşbu Şart, marjinal gruplar veya diğer gruplar için eşitliğin garantisi altına alınması adına pozitif ayrımcılığı engellemek olarak yorumlanabilir.

İnternette ayrımcılık yasağı aşağıda belirtilen kavramları kapsamaktadır:

a) Erişim Eşitliği

Gün geçtikçe toplumda yer alan bazı gruplar diğer gruplara nazaran internetin etkili kullanımı hususunda daha sınırlı bir internet erişimine, internet erişim araçlarına veya sınırlı olanaklara mecbur bırakılmaktadırlar. Sonuç olarak bu gruplar internetin sağladığı insan haklarından maruz kalyorlar. Erişimin artırılmasına ve etkili kullanımına ilişkin çabalar söz konusu eşitsizliklerin farkında olmalı ve bu eşitsizliklerin giderilmesi hususunda harekete geçmek amacıyla sarfedilmelidir.

b) Marjinal Gruplar

İnsan hakları çerçevesinde herkesin onurlu yaşama, sosyal ve politik hayata katılma ve insan haklarına saygı duyulma gibi hakları vardır. Bu haklarla bağlantılı olarak interneti kullanan herkesin bütün özel ihtiyaçları karşılanmalıdır. Aralarında yaşlıların, gençlerin, etnik veya dil kökenli azınlıkların, yerlilerin, engelli kişilerin ve her türlü cinsel kimlikten insanların bulunduğu söz konusu marjinal grupların ihtiyaçlarına özel ilgi ve özen gösterilmelidir.

Bütün donanım, kod, uygulama ve içerik, herhangi bir başka adaptasyon veya özel tasarım gerektirmeden, evrensel tasarım prensipleri göz önünde bulundurularak tasarlanmalı ve mümkün olduğu kadar büyük ve geniş ölçekteki kitlelere hitap etmelidir. Bu aynı zamanda birden fazla dil ve metnin kullanımının teşvik edilmesini de içermektedir

c) Cinsiyet Eşitliği

Her kadın ve erkek internete erişme, interneti öğrenme, tanımlama, kullanma ve internetin şekillendirilmesinde eşit haklara sahiptir.

Cinsiyet eşitliğini sağlamak adına kadınların internetin gelişimi ile ilgili olan tüm alanlara katılımı gerekmektedir.

3 İnternette Özgürlük ve Kişi Güvenliği Hakkı

EİHB'nin 3. maddesinde de ifade edildiği gibi: "Herkesin yaşama, hürriyet ve kişi güvenliği hakkı vardır."

Tüm güvenlik önlemleri uluslararası insan hakları hukuk ve standartlarıyla uyumlu olmalıdır. Yani kanunla öngörülen istisnai haller dışında eğer alınan güvenlik önlemleri başka bir insan hakkını (mahremiyet hakkı veya ifade özgürlüğü gibi) sınırlıyorsa hukuka aykırıdır. Söz konusu tüm sınırlamalar kesin olmalı ve dar anlamda tanımlanıp yorumlanmalıdır.

Yapılan kısıtlamalar uluslararası hukuka uygun olarak tanımlanan asgari meşru neden ve gerekçelerle örtüşmeli ve orantılı olmalıdır. Ayrıca, bu kısıtlamalar her hakkın uygulanması için gerekli olan ek kısıtlarla da örtüşmelidir. Söz konusu kesin çerçevenin dışına çıkan herhangi bir sınırlandırma yasaktır.

İnternette yaşam, özgürlük ve kişi güvenliği hakları aşağıda belirtilen kavramları kapsamaktadır:

a) Tüm Suçlara Karşı Korunma

Herkes internet üzerinde veya internet aracılığıyla işlenen her çeşit suçta karşı korunur. Bu suçlar taciz, sanal takip, insan ticareti, bir başkasının verisini veya dijital kimliğini kötüye kullanma olabilir.

b) İnternet Güvenliği

İnternette herkesin güvenli bağlantı kullanma hakkı vardır. Bu virus programları, kötü amaçlı yazılımlar ve kimlik hırsızlığı da dahil olmak üzere, internetin teknik işletim sitesini tehdit eden hizmet ve protokollerden korunmayı da içermektedir.

4 İnternet Yoluyla Gelişme Hakkı

1986 yılında BM Gelişim Hakkı Bildirgesi'nde tanındığı üzere, İHEB'de tanımlanan tüm insan hakları maddelerinin tam olarak gerçekleştirilmesi için ekonomik, sosyal, kültürel ve politik gelişim gerekmektedir.

İnsan haklarının tam anlamıyla uygulanması, özellikle yoksulluğun, açlığın ve hastalıkların yok edilmesi ve cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi ve kadının güçlenmesi bağlamında internet, hayati önem taşımaktadır.

Gelişim hakkı bu Şart'ta yer alan internet ile ilgili tüm haklardan yararlanmayı ve bu hakları kullanmayı içerir.

İnternette gelişim hakkı aşağıda belirtilen kavramları kapsamaktadır:

a) Yoksulluğun Azalması ve İnsanın Gelişmesi

Bilgi ve iletişim teknolojileri insani gelişimin güçlendirilmesine katkı sağlayacak şekilde tasarlanmalı, geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.

b) Çevresel Sürdürülebilirlik

İnternet sürdürülebilir şekilde kullanılmalıdır. Söz konusu sürdürülebilirlik elektronik atığın (e-waste) imha edilmesi ve internetin çevreyi korumaya yönelik kullanımı gibi konularla bağlantılıdır.

5 İnternette İfade ve Bilgi Edinme Özgürlüğü

EİHB'nin 19. maddesine göre: "Herkesin fikir ve ifade özgürlüğü vardır; bu hak müdahale olmaksızın ifade özgürlüğünü ve herhangi bir sınırlama olmadan medya (mecralar) aracılığıyla fikirlere ait bilgileri araştırmayı, almayı ve açıklamayı içerir."

Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Anlaşması (UMSHA)'nda belirtildiği şekliyle ifade özgürlüğü bazı sınırlandırmalara tabi olabilir. Bu sınırlandırmalar, yasalar tarafından tanımlanabilir, başkalarının hak ve itibarlarına saygı duymak ve onları korumak amaçlı olabilir veya ulusal güvenliğin, kamu düzeni ve sağlığının veya ahlakın korunması gibi gerekli olan istisnai hallerde uygulanabilir. İfade özgürlüğünün yasa tarafından öngörülen istisnai haller dışında herhangi bir başka gerekçeyle sınırlandırılmasına izin verilemez.

Demokrasi ve insan gelişimi gibi herkese ait olan ve diğer insan haklarından yararlanmanın sağlanabilmesi için ifade özgürlüğü her toplumda önemli bir yere sahiptir.

İnternette ifade ve bilgi edinme özgürlüğü aşağıda belirtilen kavramları kapsamaktadır:

a) Sanal Protesto Özgürlüğü

Herkesin interneti kullanarak sanal veya fiziksel protesto düzenleme ve katılma hakkı vardır.

b) Sansürlenmeme Hakkı

Herkesin sansüre maruz kalmadan interneti kullanma hakkı vardır. Sansür, siber saldırılar veya sanal tacizleri, kullanıcıları sindirmek veya ifade ve fikirlerin paylaşıldığı internet mecralarının kapatılması gibi yaptırımları içerir.

Sansürlenmeme aynı zamanda bloklanmama ve filtrelenmemeyi de içermektedir. İçeriğe erişimi engellenmeyi amaçlayan ve son kullanıcılar tarafından

kontrol edilemeyen bloklaya ve filtreleme sistemleri, ön sansürleme olduğundan asla meşrulaştırılmaz.

İnternette faaliyet gösteren aktör ve teşebbüsler ("internet intermediaries") devlet kurumları veya diğer kişiler tarafından içerik kaldırmak, saklamak, bloklamak veya internet kullanıcı bilgilerini ifşa etmek için baskı altına alınamaz.

c) Bilgi Edinme Hakkı

Herkesin internet aracılığıyla bilgi ve fikir arama, alma ve açıklama hakkı vardır.

Herkesin, yerel ve uluslararası hukuka uygun olarak zamanında ve erişebilir biçimde ifşa edilen kamusal bilgilere erişim ve bu bilgileri etkin şekilde kullanma hakkı vardır.

d) Basın Özgürlüğü

Basın özgürlüğü ve çoğulculuğuna saygı duyulmalıdır.

e) Nefret Söylemine Maruz Kalmama

Sanal ortamda ve sanal ortam dışında, başkalarının inanç ve fikirlerine saygı duyulmalıdır. Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nde; "Ulusal, ırksal ya da dinsel nefretin ayrımcılık, düşmanlık ya da şiddete kışkırtma şeklini alacak biçimde savunulması yasalarla yasaklanır" denmektedir.

Başkalarının insan haklarına ciddi zararlar verildiği durumlarda, söz konusu insan haklarını koruma amaçlı ifade özgürlüğünde bazı özel sınırlandırmalara gidilebilir. Ancak, bu sınırlandırmalar, bireyleri veya toplulukları korumak yerine soyut veya öznel düşünce veya kavramları korumak için kullanılmamalıdır.

Bu maddede yer alan sınırlandırmalar, yukarıda tanımlanan ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasına dair tüm ölçütlerle bağdaşmalıdır.

6 İnternette Din ve İnanç Özgürlüğü

EİHB'nin 18. maddesine göre: "Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkına sahiptir." Bu hak, dinini ya da inancını değiştirme özgürlüğünü, dinini ya da inancını gerek tek başına gerekse de toplum içinde başkalarıyla birlikte, aleni veyahut özel şekilde öğretim, uygulama, ibadet etme, ya da gereklerini yerine getirme yollarıyla ortaya koyma özgürlüğünü içerir.

7 Sanal Toplantı (Toplanma) ve Örgütlenme Özgürlüğü

EİHB'nin 20. maddesine göre: "Herkesin barışçıl toplanma ve örgütlenme hakkı vardır. Hiç kimse bir örgüte üye olmaya zorlanamaz."

İnternette toplanma ve örgütlenme özgürlüğü hakkı aşağıda belirtilen kavramları içermektedir:

a) İnternette Toplantı ve Örgütlenme

Herkes her nedenle olursa olsun, bir grubun, örgütün veya birliğin internet sayfasına veya ağına şekil verme, katılma, ziyaret etme veya sanal ortamda toplantı yapma hakkına sahiptir.

Bilgi iletişim teknolojilerini (ICT) kullanarak, birliklere veya örgüt sayfalarına erişim bloklanamaz veya filtrelenemez.

8 İnternette Özel Hayatın Gizliliği

EİHB'nin 12. maddesine göre: "Hiç kimsenin keyfi veya yasal olmayan şekilde mahremiyetine, ailesine, evine veya haberleşmesine müdahale edilemez. Böyle bir müdahale veya saldırıda, herkesin kanuni korunma hakkı vardır."

İnternette özel hayatın gizliliği hakkı aşağıda belirtilen kavramları kapsamaktadır:

a) Özel Hayatın Gizliliği Hakkındaki Yerel Mevzuatlar

Devletler vatandaşlarının kişisel verilerinin ve özel hayatlarının gizliliğinin korunması adına kapsamlı hukuki düzenlemeler yapmak zorunda olduğu gibi, bu düzenlemeleri uygulamalı ve yaptırıma bağlamalıdır. Söz konusu düzenlemeler, uluslararası insan hakları ve tüketicinin korunması ilke ve standartlarıyla aynı doğrultuda olmalı ve şirketlerin ve devletlerin özel hayatın gizliliği ihlallerine karşı korumayı da kapsamalıdır.

b) Gizlilik Politikası ve Ayarları

Verilen hizmetlerde gizlilik politikası ve gizlilik ayarları kolay ulaşılabilir olabilmeli ve gizlilik ayarlarının kontrolü ve yönetimi kapsamlı ve kullanışlı olmalıdır.

c) Bilgi Teknolojileri (BT) Sistemlerinin Gizlilik ve Bütünlük Standartları

Özel hayat gizliliği BT-sistemlerinin gizlilik ve bütünlük standartları ile korunmalıdır. Bu standartlar diğer kişilerin BT-sistemlerine izinsiz erişimini engeller.

d) Sanal Kişiliğin Korunması

Herkes sanal bir kişilik hakkına sahiptir. Gerçek kişinin sanal kimliği (bilgi iletişim sisteminde tanımlanmış olan kişiye ait kimlik) dokunulmazdır.

Sahibinin izni olmadan dijital imza, kullanıcı adı, şifre, PIN ve TAN kodları kesinlikle kullanılmamalı veya değiştirilmemelidir.

Kişilerin sanal kimliklerine saygı duyulmalıdır. Ancak bir kişinin sanal kimlik hakkı, başkalarına zarar vermek için kullanılmamalıdır.

e) Anonimlik ve Şifreleme Kullanım Hakkı

Herkes internet ortamında anonim olarak iletişim kurma hakkına sahiptir.

Herkes güvenli, özel ve anonim iletişim kurmak için şifreleme teknolojisi kullanma hakkına sahiptir.

f) Gözetlenmeme/İzlenmeme Hakkı

Herkes keyfi gözetlenme veya dinlenme (davranışsal takip, profillemeye veya siber taciz) tehlikesi olmadan iletişim özgürlüğüne sahiptir.

Gözetimin kabulünü içeren herhangi bir online hizmete erişim sözleşmesi söz konusu gözetimin içeriğini açıkça belirtmelidir.

g) Hakarete Maruz Kalmama Hakkı

Kimse internet ortamında onuruna karşı hukuka aykırı saldırılara uğrayamaz. Herkes bu tür müdahale veya saldırılara karşı hukuk tarafından korunma hakkına sahiptir. Fakat, hakarete maruz kalmama hakkı ifade özgürlüğünü sınırlamak için bir gerekçe olarak kullanılamaz ve izin verilen dar sınırların dışına çıkılamaz.

9 Dijital Verinin Koruması Hakkı

EİHB'nin 12. maddesinde de belirtildiği üzere herkes özel hayatın gizliliği hakkına sahiptir. Bu hakkın önemli bir kısmı kişisel verilerin koruması hakkı ile ilgilidir.

İnternette kişisel verilerin korunması aşağıda belirtilen kavramları kapsamaktadır:

a) Kişisel Verinin Korunması

Adil bilgi uygulamaları, kişisel verileri toplayan ve işleyen kurumlara ve yönetimlere yaptırım uygulanabilmesi ve bilgisi toplanan kişilerin haklarının korunabilmesi için yerel mevzuata uygun olarak düzenlenmelidir.

b) Veri Toplayanların Yükümlülükleri

Verinin toplanması, kullanılması, ifşası ve tutulması şeffaf gizlilik koruma standartlarına uygun olmalıdır. Herkes kendileri hakkında toplanan verilerin kullanımını kontrol etme hakkına sahiptir.

Kişisel veri talep edenlerin, bireylerden istenilen bilginin amacı, içeriği, kaydedileceği yer, saklanacağı ve kullanılacağı durumlar, süre, kullanım koşulları, geri kazanım ve kişisel bilgilerin düzeltilmesi konusunda onay alması gerekir.

Herkes haklarında toplanan veriye erişim, veriyi kurtarma veya veriyi silme hakkına sahiptir.

c) Kişisel Veri Kullanımında Uygulanan Asgari Standartlar

Kişisel veri talep edildiğinde olabilecek en az (asgari) veri gereken en kısa süre içinde toplanmalıdır. Veri toplayanlar topladıkları verilerin üçüncü kişilerin eline geçmesi, suistimal edilmesi, kaybolması veya çalınması halinde veri sahiplerine haber vermek ve yeniden geçerli bir izin alma zorunluluğundadır.

Otomatik veri dosyalarında depolanan bilgilerin kazayla veya yetkisiz imhıyla kaza sonucu kaybedilmesine, izinsiz kullanımına, değiştirilmesine veya yayılmasına karşı uygun güvenlik önlemleri alınmalıdır.

d) Bağımsız Veri Koruma Kurumları Tarafından İzlenme

Veri korunma işlemleri, şeffaf bir şekilde işleyen, kar amacı gütmeyen ve siyasi etkiden bağımsız olan veri koruma kurumlarının izlenmelidir.

10 İnternet Eğitimi ve İnternet ile Eğitim Hakkı

EİHB'nin 26. maddesine göre: "Herkesin eğitim hakkı vardır." Dolayısıyla, her bireyin internet hakkında eğitim almaya ve interneti eğitim amaçlı kullanmaya hakkı vardır.

İnternet ortamında eğitim hakkı aşağıda belirtilen kavramları kapsamaktadır:

a) İnternet Aracılığıyla Eğitim

Sanal öğrenim ortamları ve diğer multimedya, eğitim-öğretim platformları, dil, pedagoji ve öğrenim şekillerindeki yerel veya bölgesel farklılıkları göz önünde bulundurulmalıdır.

Yayınlar, araştırmalar, ders kitapları, ders materyalleri ve diğer eğitim araçları serbest kullanım, kopyalama, tekrar kullanma, uyarlama, çevirme ve tekrar dağıtımına açık olan Açık Eğitim Kaynağı olarak basılıp yayınlanacaktır. İnternetin sosyal kalkınmayı sağlaması adına ücretsiz veya düşük maliyetli yöntemlerin ve imkanların kullanımı teşvik edilmelidir.

b) İnternet ve İnsan Hakları ile İlgili Eğitim

Herkese internet hakkında eğitilme hakkında sahiptir.

İnternette eğitim kapsamında, İnsan Haklarına (çevirim içi ve çevirim dışı) saygı göstermek ve farkındalığı arttırmak bulunmalıdır.

Dijital okuryazarlık eğitimin temel esaslarından biri olmalıdır. Dijital bilgi ve beceri insanların internette aradıklarını bulmaları için uygun şekilde kullanmalarını sağlar.

11 İnternette Bilgiye ve Kültüre Erişim Hakkı

EİHB'nin 27. maddesinde bahsedildiği gibi: "Herkes, topluluğun kültürel yaşamına serbestçe katılma, sanattan yararlanma ve bilimsel ilerlemeleri ve bunun sağladığı olanakları paylaşma hakkında sahiptir."

EİHB'nin 27. maddesinde bahsedildiği üzere aynı zamanda: "Herkes yaratıcısı olduğu herhangi bir bilimsel, edebi ya da sanatsal üründen doğan manevi ve maddi menfaatlerin korunması hakkında sahiptir.

Fikri mülkiyet hakları sosyal bir ürün olup sosyal bir işleve sahiptir. Dolayısıyla, fikri haklara ilişkin korumada kamu yarar ile eser sahibinin hakları arasında bir denge kurulmalıdır. Telif rejimleri toplumun internet üzerinden bilgiye ve kültüre erişimini orantısız bir şekilde sınırlayıcı ve kısıtlayıcı olamaz.

İnternette kültüre serbestçe katılım hakkı aşağıda belirtilen kavramları kapsamaktadır:

a) Toplumun Kültürel Hayatına Katılma Hakkı

Herkes internet aracılığıyla bilgiye ve araştırmalara erişim hakkına sahiptir. Herkes tacize ve kısıtlamaya maruz kalmadan kamu değeri bilgisine erişme ve bu bilgileri paylaşma hakkına sahiptir.

Herkesin şahsi ve toplumun ortak geleceği ile ilgili bilgiyi güçlendirmek için geçmişe ait bilgi ve araçlardan faydalanma hakkı vardır.

11 İnternette Bilgiye ve Kültüre Erişim Hakkı (continued)

b) Dillerin ve Kültürlerin Farklılığı

İnternetin kamu hizmet değeri korunacaktır. Kaliteli ve çeşitli bilgiler kadar farklı kültürel içerik de buna dahildir.

İnternet, görünüm ve işlevsellik bağlamında kültür ve dil çeşitliliğini temsil eder.

İnternette kültürel ve dil çeşitliliği her şekilde yer almalıdır (örnek: metin, görsel ve ses).

İnternette çeşitliliğin desteklenmesi için teknolojik evrim ve yenilikler desteklenecektir.

Yöresel bilgiler internette korunacak ve desteklenecektir.

c) Kendi Anadilini Kullanma Hakkı

İnternet üzerinde tüm bireyler ve toplumlar kendi anadillerinde bilgi yayma, yaratma ve paylaşma hakkına sahiptir.

Azınlık dillerinde erişimin desteklenmesi için özel hassasiyet gösterilecektir. Bu kapsamda, azınlık dillerinde ifade edilen içeriğin, alan (domain) adı, program, hizmet ve gereken teknolojinin desteklenmesi sağlanacaktır.

d) Bilgiye Erişim için Telif veya Lisanslama gibi Sınırlandırmalara Maruz Kalmama

Eser sahipleri eserleri ve icatları üzerinden ekonomik gelir elde etme ve

eserleriyle tanınma hakkında sahiptirler. Ancak, bu yapılırken başka yeniliklerin önü kesilmemeli ve halkın eğitici bilgi ve kaynaklara erişimi engellenmemelidir.

Kullanılan lisanslama türü veya telif hakları, bilginin yaratılmasına, paylaşılmasına, kullanımına ve üzerine yeni eklemelerin yapılabilir olmasına olanak tanımalıdır. Serbest lisanslama şekilleri kullanılmalıdır.

Kişisel veya sınıf içi kullanımlar için kopyalama, kütüphane kullanımları, inceleme, eleştiri, hiciv, araştırma ve örnekleme de dahil olmak üzere telifle ilişkin uluslararası olarak da kabul edilen "meşru kullanım" (fair use) istisnaları ve sınırlandırmaları uygulanmalıdır. Meşru kullanımı engelleyen metod ve tekniklere izin verilemez.

e) Bilgi Müşterekleri ve Kamusal Alan

Maddi olarak kamu tarafından desteklenen araştırma, entellektüel ve kültürel çalışmalar kamunun erişimine sunulmalıdır.

f) Özgür/Açık Kaynaklı Yazılım ve Açık Standartlar

Açık standartlar ve açık formatlar mevcut olmalıdır.

Özgür ve Açık Kaynaklı Yazılım (FOSS) kullanılmalı, desteklenmeli ve kamu ve eğitim kurumları hizmetlerinde uygulanmalıdır.

Ücretsiz çözümler veya açık standartların var olmadığı hallerde, gereken programların geliştirilmesi için destek sağlanmalıdır.

12 Çocuk Hakları ve İnternet

Çocuklar işbu Şart'ta yer alan her hakka sahiptir. Ayrıca, EİHB'nin 25. maddesinde de belirtildiği üzere: "çocukluk durumu özel bakım ve yardım görmeye hak sahibi kılar." ÇHS'nin 5. maddesine göre de çocuklara "yeteneklerinin geliştirilmesi" adına saygı duyulmalıdır.

İnternet söz konusu olduğunda, yukarıdaki ifade çocukların interneti kullanma ve ondan yararlanma özgürlüğünün olması ve internetin getirdiği tehlikelere karşı korunması anlamına gelmektedir. Bahis konusu önceliklerle çocuğun yetenekleri arasında bir denge kurulmalıdır. Devlet, çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesine uyumlu bir tarzda olmak kaydıyla, tanımlanan hakların çocuk tarafından kullanılmasında çocuğu uygun şekilde yönlendirmek ve ona rehberlik etmek bakımından anne-babanın sorumluluklarına, haklarına ve ödevlerine saygı göstermelidir.

İnternette özel bakım ve yardım görme hakkı ve çocukların yeteneklerinin geliştirilmesine saygı duyulması aşağıda belirtilen kavramları kapsamaktadır:

a) İnternette Yararlanma Hakkı

Çocuklar internette yaşlarına uygun olarak faydalanmalıdır. Çocukların internette medeni, politik, ekonomik, kültürel ve sosyal haklarını kullanma fırsatları olmalıdır. Bu haklar arasında sağlık, eğitim, özel hayatın gizliliği, bilgiye erişim, ifade özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü bulunmaktadır.

b) Suistimale ve Çocuk İstismarına Maruz Kalmama Hakkı

Çocukların cinsel taciz ve diğer süistimallerden arınmış güvenli bir çevrede büyüme ve gelişme hakkı vardır. Çocuk ticareti ve çocuk tacizine ilişkin görseller de dahil olmak üzere çocuk haklarını ihlal eden internet uygulamalarının engellenmesine ilişkin adımlar atılmalıdır. Ancak, bu önlemler dar hedeflere odaklanmalı ve orantılı olmalıdır. Söz konusu önlemler özgür bilgi akışı çerçevesinde irdelenmeli ve değerlendirilmelidir.

c) Fikirlerin Duyulması Hakkı

Kendi fikirlerini oluşturabilen çocuklara onları etkileyen tüm internet politikaları hakkında söz hakkı tanınacak, yaş ve olgunluklarına göre fikirleri değerlendirilecektir.

d) Çocuğun En Yüksek Menfaati

ÇHS (CRC)'nin 3. maddesinde yer verildiği üzere: "Çocuklara ilişkin olarak kamusal ya da özel sosyal yardım kurumları, mahkemeler, idari makamlar yahut yasama organları tarafından yapılan bütün tasarruflarda, çocuğun en yüksek menfaati ilkesi öncelikli olarak göz önünde bulundurulacaktır."

13 İnternet ve Engelli Hakları

Engelliler İşbu Şart'ta yer alan tüm haklara sahiptir. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin (United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities) 4. maddesinde de belirtildiği üzere: "Taraf devletler engelliliğe dayalı herhangi bir ayrımcılık yapılmaksızın bütün engellilerin tüm insan hak ve temel özgürlüklerinin tam olarak hayata geçirilmesini sağlama ve hak ve özgürlükleri güçlendirme sorumluluğu altındadır."

İnternet, engellilerin tüm temel insan hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak adına önemli bir rol oynamaktadır. İnternetin erişilebilir, kullanışlı ve ekonomik olarak karşılanabilir olmasını sağlayacak önlemler alınmalıdır.

İnternette, engelli hakları aşağıda belirtilen kavramları kapsamaktadır:

a) İnternetin erişilebilir olması

Engelliler, engelli olmayan diğer kişilerle eşit şartlarda erişim hakkında sahiptir.

Söz konusu erişime ilişkin temel ilkelerin asgari standartlar çerçevesinde geliştirilmesi, yayınlanması ve takibi, engellerle yüzleşen kişilerin erişilebilirlik hususunda eğitilmesi, bilgiye erişmelerinin garanti altına alınması için diğer uygun yardım metodlarının desteklenmesi gerekmektedir.

b) İnternetin Kullanışlı ve Ekonomik Olarak Karşılanabilir Olması

Engellilerin interneti etkin ve kullanışlı biçimde kullanması için adımlar atılmalıdır.

Araştırma ve geliştirme Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin engelli kişilere uygun olan biçimde kullanışlı olmasına yönelik olmalıdır. Gelişen düşük maliyetli teknolojilere öncelik tanınmalıdır.

Engelliler, yardımcı teknolojiler hususunda olduğu kadar gereken her türlü yardıma, desteğe, hizmete ve imkanlara ait bilgiye erişim hakkına sahiptir.

Hakkımızda daha fazla bilgi için

internetrightsandprinciples.org sitesini ziyaret edin

14 İnternet ve Çalışma Hakkı

EİHB'nin 23. maddesinde de açıklandığı gibi: "Herkes çalışma hakkına sahiptir."

İnternette çalışma hakkı aşağıda belirtilen kavramları kapsamaktadır:

a) Çalışanların Haklarına Saygı

Herkes internet ortamında sendika kurma hakkına sahiptir. Bu hakka özgürce seçilmiş temsil organlarında sanal olarak bir araya gelmek ve menfaatlerin desteklenmesi hakkı da dahildir.

b) İşyerinde İnternet

Çalışanlar ve işçiler internet bağlantısı olan her yerde internet erişim hakkına sahiptir.

İşyerinde internet kullanımı hakkında herhangi bir kısıtlama olduğunda, bu durum çalışan veya organizasyon ilkelerinde açıkça belirtilmelidir.

Çalışanların internet kullanımlarının gözetimi hakkındaki koşullar ve şartlar işyeri ilkeleri kapsamında açıkça belirtilmeli ve veri koruma hakkıyla bağdaşmalıdır.

c) İnternette ve İnternet Aracılığıyla Çalışma

Herkes internet üzerinden iş arama, internet üzerinden üzerinden veya internet araçlarıyla çalışma hakkında sahiptir.

15 İnternet Aracılığıyla Yönetime Katılım Hakkı

EİHB'nin 21. maddesinde tanımlandığı gibi: "Herkes doğrudan ya da serbestçe seçilmiş temsilciler aracılığıyla ülkesinin yönetiminde yer alma hakkına sahiptir."

İnternet ortamında kişinin ülkesinin yönetiminde yer alma hakkı aşağıda belirtilen kavramları kapsamaktadır:

a) Elektronik Hizmetlere Eşit Erişim Hakkı

EİHB'nin 21. maddesinde belirtildiği gibi "Herkes ülkesinin kamu hizmetlerine eşit bir biçimde girme hakkına sahiptir." Herkesin ülkesindeki elektronik hizmetlere eşit erişim hakkı vardır.

b) Elektronik Yönetime Katılım Hakkı

Elektronik yönetimin mevcut olduğu yerlerde herkesin katılım hakkı olmalıdır.

16 İnternette Tüketici Hakkının Korunması Hakkı

Herkes internette tüketicinin korunmasına ilişkin kurallara saygı duymalı, söz konusu kuralları korumalı ve üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmelidir.

E-Ticaret yönetmelikleri tüketicilerin elektronik ortamda olmayan işlemlerde korunduğu düzeyde korunmasını sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.

17 İnternette Sağlık ve Sosyal Hizmet Hakkı

EİHB'nin 25. maddesinde söz edildiği şekilde: "Herkes kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahının temini için yeterli bir yaşam standardına sahip olma hakkına; işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ve yaşlılık hallerinde, ya da kendisinin kontrolü dışındaki koşullardan doğan diğer yoksunluk durumlarında sosyal güvence hakkına sahiptir."

İnternette refahın temini için yeterli bir yaşam standardına sahip olma aşağıda belirtilen kavramı kapsamaktadır:

a) Sanal Ortamda Sağlıkla İlgili İçeriğe Erişim

Herkesin internette sağlanan sağlık ve sosyal hizmetlere ilişkin içeriklere erişimi olmalıdır.

18 İnterneti İlgilendiren Uyuşmazlıklarda Etkin Yargı Yolundan Yararlanma ve Adil Yargılanma Hakkı

a) Etkin Yargı Yolundan Yararlanma Hakkı

EİHB'nin 8. maddesinde söz edildiği şekilde: "Herkesin anayasa ya da yasayla tanınmış temel haklarını ihlal eden eylemlere karşı yetkili ulusal mahkemeler eliyle etkin bir yargı yolundan yararlanma hakkı vardır."

b) Adil Yargılanma Hakkı

EİHB'nin 10. maddesinde de hükme bağlandığı üzere: "Herkesin, hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesinde ve kendisine herhangi bir suç isnadında bağımsız ve yansız bir mahkeme tarafından tam bir eşitlikle, hakça ve kamuya açık olarak yargılanmaya hakkı vardır."

Diğer ilgili mevzuat, işbu Şart (9. madde ve 14-16. maddeler) ve EİHB (9-11. maddeler)'de tanımlandığı üzere ceza davaları adil yargılanma ilkelerine göre görülmelidir.

Adil yargılanma ve etkin hukuk yollarından yararlanma hakkı, internet ortamında giderek daha çok ihlal edilmektedir. Örneğin, internet servis sağlayıcıları veya arama motorları gibi internette faaliyet gösteren araçlardan barındıkları içeriğin hukuka aykırı olup olmadığına dair karar vermeleri veyahut geçerli bir mahkeme kararı olmadan bazı içerikleri tünden kaldırmaları istenmektedir. Bu nedenle usule ilişkin haklara fiziki hayatta olduğu kadar saygı gösterilmesinin, korunmasının ve uygulanmasının tekrardan vurgulanması gerekir.

c) Kanun Yollarını Kullanma Hakkı

Herkes internet ile ilgili herhangi bir dava veya olası bir ihlal karşısında kanun yollarını kullanma hakkında sahiptir.

19 İnternette Toplumsal ve Uluslararası Düzene Sahip Olma Hakkı

EİHB'nin 28. maddesinde belirtildiği üzere: "Herkesin bu Bildirgede ileri sürülen hak ve özgürlüklerin tam olarak gerçekleştirilebileceği bir toplumsal ve uluslararası düzene sahip olma hakkı vardır."

İnternette toplumsal ve uluslararası düzene sahip olma hakkı aşağıda belirtilen kavramları kapsamaktadır:

a) İnsan Haklarına Uygun İnternet Yönetimi

İnternet ve iletişim sistemleri insan haklarını olabilecek en geniş kapsamda sürdürülebilir ve genişletilebilir biçimde yönetilmelidir.

İnternet yönetimi, açıklık, kapsayıcı ve hesap verilebilirlik ekseninde olmalı ve şeffaf ve çok yönlü olarak uygulanmalıdır.

b) İnternet Ortamında Çok Dilli Olma Ve Çoğulculuk

İnternet toplumsal ve uluslararası bir düzen olarak çok dillilik, çoğulculuk ve heterojenliği kabul eder.

c) İnternet Yönetimine Etkin Katılım

Herkes internet yönetimine katılma hakkına sahiptir.

Özellikle tüm dezavantajlı grupların küresel, yöresel ve milli eksende karar mekanizmalarına tam ve etkin katılımları garanti altına alınmalıdır.

20 İnternette Ödev ve Yükümlülükler

EİHB'nin 29. maddesinde kabul edildiği üzere: "Herkesin, kişiliğinin özgürce ve tam gelişmesine olanak sağlayan tek ortam olan topluma karşı ödevleri vardır."

İnternette topluma karşı olan ödev ve yükümlülükler aşağıda belirtilen kavramları kapsamaktadır:

a) Başkalarının Haklarına Saygı Gösterme

Herkesin internet ortamında diğer bireylerin haklarına saygı gösterme ödevi ve yükümlülüğü vardır.

b) Güç Odaklarının Yükümlülükleri

Güç odakları yürütmeyi insan haklarını ihlal etmekten kaçınarak, insan haklarına saygı göstererek, koruyarak ve olabildiği en geniş kapsamda insan haklarını göze alarak yükümlülüklerini yerine getirmelidir.

21 Genel Şartlar

a) Şart'ta Yer Alan Tüm Hakların Karşılıklı Bağımlı Olması

İşbu Şart'ta yer alan tüm haklar karşılıklı olarak bağımlı olmalı ve birbirlerini desteklemektedirler.

b) Şart'ta Yer Alan Haklara İlişkin Sınırlandırmalar

Bu Şart'ta yer alan haklardan herhangi birini kısıtlayan önlemler istisnai durumlar haricinde hukuka aykırı sayılır. Bütün sınırlandırmalar kesin ve belirgin şekilde tanımlanmış olmalıdır. Bütün sınırlandırmalar uluslararası hukukta hukuka uygun, gerekli ve orantılı olarak tanımlandığı şekilde gerçek ihtiyacı karşılayarak asgari düzeyde uygulanmalıdır. Sınırlandırmalar aynı zamanda her bir hak için diğer özel ek kriterleri de karşılamalıdır. Bu kesin çizgilerin dışında kalan sınırlandırmalara izin verilmez.

c) Şart'ın Tamamlanmamış ve Sürekli Gelişime Açık Olan Doğası

Bazı hak ve ilkelerin bu Şart'ın kapsamına alınmamış veya detaylandırılmamış olması bu hak ve ilkelerin varlığını engellemez.

d) Şart'ta Yer Alan Hak ve Özgürlüklerin Yorumlanması

Bu Şart'ta yer alan hiçbir olgu, herhangi bir devlet, grup veya kişiyi kastediyor gibi yorumlanamaz ve herhangi yıkıcı bir eyleme katılmaya veya desteklemeye dayanak olarak neden olarak gösterilemez.

İlgili Araştırma Kaynakları ve Yorumlar

- Al-Radhi Alaadin, Abadpour Arash, Btayneh Fahd, Petrossians Fred Andon, Dam-mak Rafik, and Omran Mohamed, 2013, *Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da Açık İnternet Arayışı, Gelişmekte olan Ülkelerle İşbirliği İçin İnsan Hakları Enstitüsü* (Hivos).
- Aotearoa Yeni Zelanda Yeşil Parti, 2014, İnternet Hak ve Özgürlükleri Yasa Tasarısı.
- Association of Progressive Communica-tions, 2006, *APC Internet Rights Charter*, November 2006.
- Association of Progressive Communications, 2012, *Going Visible: Women's Rights On The Internet*, APC-Women's Rights Programme Report to Addressing Inequalities: The Heart of the Post-2015 Development Agenda and the Future We Want for All, Global Thematic Consultation, UN Wom-en/Unicef, October 2012.
- Avrupa Konseyi—Bakanlar Komitesi, 2012, *İnternet İdaresi: Avrupa Konseyi Stratejisi 2012–2015*, CM Belgeler, CM(2011)175 final, Mart 15, 2012.
- Avrupa Konseyi, 2014, *Tavsiyeler CM/ Rec(2014)6 üye Devletlerin Bakanların-dan Oluşturulan Komitenin Hazırladığı İnternet Kullanıcıları için insan hakları Rehberi*, Bakanlar Komitesi tarafın-dan uyarlandı 16 Nisan 2014, Bakan vekillerinin 1197. toplantısında.
- Benedek, Wolfgang, 2012, *Tartışma Belgesi Hazırlama Süreci, İnternet Kullanıcılarının haklarını Özetleyen Konular*, Avrupa Konseyi: İnternet Kullanıcı Haklarında Uzmanlar Komitesi (MSI-DUI), MSI-DUI (2012)03, Temmuz 25, 2012.
- Benedek, Wolfgang and Kettemann, Matthi-as C., 2014, *İnternette İfade Özgürlüğü*, Strasbourg, Strazburg, Avrupa Konseyi Yayınları.
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, 2012, *Çözüm A/HRC/RES/20/8: Sivil, poli-tik, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların ve gelişim hakkının da dahil olduğu tüm İnsan Haklarının korunması ve desteklen-mesi*, BM Genel Kurulu: OHCHR.
- BM Genel Kurulu, 1948, *İnsan Hakları Evren-sel Bildirgesi*.
- BM Genel Kurulu, 2000, *Milenyum Gelişim Hedefleri*.
- CGI.br (Brezilya İnternet İdare Komitesi), 2009, *Önerge CGI.Br/RES/2009/003/P— İnternet kullanım İdaresi ve İlkeleri*, CGI. br—Yönetmelik.
- Franklin, M. I., 2013, *Dijital İnkilemler: Güç, Direniş ve de İnternet*, New York/Oxford: Oxford University Press.
- Gurumurthy, Anita, 2013, "Nerede yanlış yapıldı?" Anita Gurumurthy'nin WSIS artı 10 değerlendirmesinde kullandığı kapanış cümlesi, Gender IT.org.
- Halkın Sesi İttifakı, 2009, Madrid Mahremiyet Beyannamesi: Küresel Dünyaya Küresel Mahremiyet Standartları, 3 Kasım.
- Hawtin, Dixie, 2011, "İnterneti İnsan Hakları için işe yarar kılmak: İnternet hakları ve ilkeleri İttifakı," Küresel Ses-lerin Savunması: İnternette Konuşma Özgürlüğünü Savunmak, 13 Ekim 2011.
- Hawtin, Dixie, 2011, "Tüzükler ve İlkeleri: Trendler ve İyüzleri" ile Küresel Bilgi Toplumu Takibi 2011, Güney Afrika: APC ve Hivos: 51–54.
- Hivos Uluslararası IG-MENA Projesi, 2014, *Klik Hakları* Kampanyası.
- INDH (Instituto Nacional de Derechos Hu-manos/Ülusal İnsan Hakları Kurumu), 2013, *İnternet y Derechos Humanos*, Instituto Nacional de Derechos Hu-manos, Santiago, Chile.
- ITU/WSIS, 2005, Tunus Bilgi Toplumu Gün-demi, WSIS-05/TUNIS/DOC/6 (Rev. 1)-E, November 18, 2005.
- Jørgensen, Rikke F (ed.), 2006, *Küresel Bilgi Toplumunda İnsan Hakları*, Cambridge, MA: MIT Press.
- Jørgensen, Rikke F, 2013, *İnterneti Anlamak: İnternet ve İnsan Hakları*, Cheltenham

İlgili Araştırma Kaynakları ve Yorumlar

- UK: Northampton USA: Edward Elgar Publishing.
- Kanun ve Demokrasi Merkezi, 2011, *İnsan Hakları ve İnternet İlkeleri Üzerine Yorumlar*, versiyon 2, Ekim 2011.
- Kanun ve Demokrasi Merkezi, 2012, *Gerçekten Dünya Çapında Ağ: İnterneti İnsan Hakları Açısından İncelemek*, Nisan 2012.
- Kültürel Dijital Demokrasi, 2014, Marco Civil da Internet (Law 92.465) – Gayri-resmi İngilizce Çevirisi.
- La Rue, Frank, 2011, *Özel Sözcünün İfade ve Fikir Özgürlüğünü Koruma ve Destekleme Raporu*. İnsan Hakları Konseyi: BM Genel Kurulu, A/HRC/17/27, Mayıs 16, 2011.
- MacBride, Sean, (ed.), 1980, *Birçok Ses, Tek Dünya: Daha adil ve daha yeterli bilgi ve iletişim için yeni bir dünyaya doğru*, Uluslararası Komisyonun İletişim Sorunları çalışması raporundan alıntı, UNESCO, 1980.
- Marzouki, Meryem, 2009, AB Kanun Yaptırım İşbirliği Gelişmeleri ile Mahremiyet Sorunları, *Halkın Sesi Konferansında: Kürese İDünyada Küresel Mahremiyet Standartları*, Avrupa Dijital Hakları bildirgesi, Kasım 3, 2009, Madrid, İspanya.
- Mendel, Toby, Andrew Puddephatt, Ben Wagner, Dixie Hawtin, and Natalia Torres, 2012, *İnternette Mahremiyet ve İfade Özgürlüğü hakkında Küresel Araştırma*, UNESCO İnternet Özgürlüğü Serisi, Paris: UNESCO.
- Miriri, Duncan, 2011, "Avrupa İnternet kullanıcılarını korumak için tüzük hazırlıyor," Reuters, Eylül 27, 2011.
- Musiani, Francesca, 2009, "İnternet Hakları Yasa Tasarısı: Doğal Özgürlükleri ve İdari İhtiyaçları uzlaştıranın bir yolu olabilir mi?" *SCRIPTed- Hukuk, Teknoloji ve Toplum Dergisi*, bölüm. 6, sayı 2, Ağustos.
- necessaryandproportionate.org, 2013, İletişim Gözlenmesi konusunda uygulanan Uluslararası İnsan Hakları İlkeleri, Temmuz 2013.
- NETmundial İnternetin İdari Geleceği için Küresel Çoklu Ortaklar Toplantısı, 2014, Sao Paolo'nun NETmundial Çoklu Ortaklar Bildirgesi Sao Paolo, 24 Nisan 2014.
- Senges, Max and Horner, Lisa, 2009, "İnternet İdaresinde değerler, ilkeler ve haklar", İfade Özgürlüğü Projesi kağıdı, Ağustos 2009.
- Singh, Parminder Jeet, 2012, **İnternet İdaresinde Gelişim Gündemi**, Değişim için Bilişim, Cenevre Güney Merkezine iletilen kağıt.
- UNESCO 2013, "WSIS + 10: Barış ve Sürdürülebilir Gelişim için Kapsayıcı Bilgi Toplumuna Doğru," 1. WSIS Değerlendirme Toplantısı, Şubat 25–27, 2013.
- UNESCO 2013, *Nihai Tavsiyeler—İlk WSIS + 10 Değerlendirme Etkinliği: Barış ve Sürdürülebilir Gelişim için herşeyi kapsayan Bilgi Toplumuna Doğru*.
- WSIS Sivil Toplum Kurultayı, 2003, *İnsanların İhtiyaçları doğrultusunda Bilgi Toplamları Oluşturmak*. WSIS Sivil Toplum Genel Toplantısı Aralık 8, 2003. Sivil Toplum Bildirgesi oybirliğiyle kabul edildi.
- WSIS Sivil Toplum Kurultayı, 2005, **Sivil Toplum Bildirgesi: Çok daha fazlası başarılabilir**, Belge WSIS-05/TUNIS/ CONTR/13-E, Aralık 2005 18.
- Yenilikçi İletişim Derneği, 2006, *APC İnternet Hakları Tüzüğü*, Kasım 2006.
- Yenilikçi İletişim Derneği, 2012, *Görünür Olmak: İnternette kadın hakları*, APC- Eşitsizliği konu alan Kadın Hakları Program Raporu: İlanın Özür -2015 Gelişim Gündemi ve Herkes için İstedığımız Gelecek, Küresel Tematik Danışmanlık, BM Kadın/Unicef, Ekim 2012.

Internet Rights & Principles Coalition

IGF Internet
Governance
Forum

**Hakkımızda daha
fazla bilgi edinmek
ve katılmak için**

**internetrightsandprinciples.org
sitesini ziyaret edin**

DESTEKLEYENLER

Bu çalışmaya, başış ve çevirileri ile destek veren tüm özel kişİ ve organizasyonlara teşekkür ederiz.